

**พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร:
ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนแนวพระราชดำริและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ¹**
**The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej the Great
Its Significance in Driving the King's Thoughts and Strategies for
the Country's Development**

คณิตา หอมทรัพย์²

Kanita Homsab³

(Received: 1 July 2019; Revised: 25 October 2019; Accepted: 4 December 2019)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำคัญของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรที่มีต่อการขับเคลื่อนแนวพระราชดำริและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ (พ.ศ. 2560-2579) ผู้วิจัยใช้แนวคิดวรรณกรรมกับสังคมแนวคิดสหบท แนวพระราชดำริการพัฒนาประเทศในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาลในการศึกษาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่าพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนแนวพระราชดำริ ได้แก่ 1) การเสนอแนวพระราชดำริที่สำคัญในการพัฒนาคนและสังคมไทย 2) การอธิบายแนวพระราชดำริให้คนทั่วไปเข้าใจ และ 3) การชี้ให้เห็น แนวพระราชดำริที่ใช้ได้จริงและประสบความสำเร็จ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์มีส่วนขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามนโยบายของรัฐบาลด้วยการสร้างความเข้าใจและการเสนอแบบอย่างตามแนวทางในกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เด่นชัด 5 ด้านจากยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศทั้งหมด 10 ด้าน ได้แก่ 1) การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ 2) การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 3) การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่ง 4) การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย และ 5) ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์จึงมีบทบาทส่งเสริมการอ้างชาติให้เจริญ มั่นคง และสร้างประโยชน์สุขแก่มหาชนชาวสยามตามพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร อีกทั้งยังสะท้อนถึงพระปรีชาสามารถด้านการเป็นนักพัฒนา พระธรรมราชา และนักอักษรศาสตร์ในการบูรณาการวรรณกรรมพระพุทธศาสนา อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมไทยเพื่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า

คำสำคัญ: พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร การขับเคลื่อน แนวพระราชดำริ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

¹ บทความวิจัยเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร: ความสำคัญต่อการอ้างชาติและอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมของไทย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย งบประมาณรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 มหาวิทยาลัยนเรศวร

² อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

³ Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Naresuan University

Abstract

This research aimed to study the significance of The Story of Mahajanaka, composed by His Majesty King Bhumibol Adulyadej the Great, in driving the King's thoughts and strategies for the country's development (2017-2036). The researcher used literature and society, intertextuality, His Majesty King Bhumibol Adulyadej the Great's thoughts on the country's development, and the government's strategies for developing the country as conceptual frameworks for analysis. The result revealed that The Story of Mahajanaka was significant in driving the King's thoughts and strategies for the country's development by presenting the King's important thoughts to develop Thai citizens and Thai society, elaborating the thoughts to the general public, and pointing out the thoughts that were practical and successful. The Story of Mahajanaka contributed to the driving of the government's strategies for developing the country by raising people's awareness as well as illustrating the five most prominent examples of the 10 aspects of the national strategic framework including first, the development and improvement of human resources. The second aspect was a sustainable, environmentally-friendly development, followed by national stability leading to national prosperity as the third aspect. The fourth aspect was governmental management, corruption deterrence, and good governance in Thai society. The final aspect was the international co-operation for further development. The Story of Mahajanaka played a vitally crucial role in maintaining and pertaining the nation's development and stability, and it could also benefit Thai people according to His Majesty King Bhumibol Adulyadej the Great's thoughts. It could also reflect his versatile capability which showed that he was a great developer, a righteous king, and an artist who combined literature and Buddhism which is Thailand's cultural legacy, in order to achieve a genuinely prosperous nation.

Keywords: The Story of Mahajanaka, His Majesty King Bhumibol Adulyadej the Great, Driving, The King's thoughts, Strategies for the country's development

บทนำ

พระมหากษัตริย์เป็นชาติกษัตริย์ที่ 2 ในทศชาติชาดกหรือสิบพระชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้าก่อนจะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรื่องพระมหากษัตริย์ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎกชั้นคถาและคัมภีร์ชั้นอรรถกถา มีเนื้อเรื่องแสดงให้เห็นอันสงัดแห่งความเพียรของพระมหากษัตริย์ เมื่อ พ.ศ. 2520 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงสดับพระธรรมเทศนาของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (วิน ธรรมสาลาโรมหาเถร) วัดราชผาติการาม ทรงสนพระทัยเรื่องพระมหากษัตริย์ ทรงค้นคว้าเรื่องพระมหากษัตริย์จากคัมภีร์พระไตรปิฎกแล้วทรงพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ให้เป็นวรรณกรรมชาดกที่มีความร่วมสมัย อ่านง่าย และแสดงถึงคติธรรมที่สามารถนำไปปรับใช้กับคนและสังคมไทยได้หลากหลายระดับ โดยทรงดัดแปลงเนื้อเรื่องของพระราชนิพนธ์ให้แตกต่างจากอรรถกถาชาดกไม่ได้ทรงดำเนินเรื่องราวตามอรรถกถาทั้งหมด ได้ทรง "ปรุง" เนื้อเรื่องให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ทรงตัด เติม และดัดแปลงเนื้อหา และสำนวนภาษาให้เหมาะสมแก่ผู้อ่านร่วมสมัย (รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2552, หน้า 85) ทรงแปลเรื่องพระมหากษัตริย์เสร็จสมบูรณ์เมื่อ พ.ศ. 2531 และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พิมพ์ในโอกาสเฉลิมฉลองกาญจนาภิเษกแห่งรัชกาลให้เป็นเครื่องพิจารณาเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของสาธุชนทั้งหลาย (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ, 2557, หน้า (8))

เนื้อหาของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกแบ่งเป็น 37 ตอน นำเสนอเรื่องราวของพระมหาชนกที่ทรงบำเพ็ญวิริยบารมี ว่ายน้ำอยู่ในมหาสมุทรเป็นเวลา 7 วัน 7 คืน ต่อมาได้ทรงครองเมืองมิถิลาและทรงปรารภที่จะก่อตั้งปูทะเลย์มหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันการศึกษา เพื่อให้ประชาชนมีปัญญา ไม่ลุ่มหลงในโมหภูมิ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกนั้นนอกจากทรงพระราชนิพนธ์เป็นภาษาไทยแล้ว ยังทรงพระราชนิพนธ์แปลเป็นภาษาอังกฤษ ทรงแทรกคาถาภาษาบาลีและอักษรเทวนาครีกำกับในเนื้อหาบางตอนด้วย มีภาพประกอบซึ่งวาดโดยศิลปินที่มีชื่อเสียงของเมืองไทย 8 ท่าน และมีภาพแผนที่ผีพระหัตถ์อีก 4 ภาพ ต่อมา พ.ศ. 2542 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดทำเป็นหนังสือการตูนแบบนิยายภาพมีทั้งที่เป็นภาพสีและภาพขาวดำ ทั้งนี้เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับอายุและระดับสติปัญญา

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกแพร่หลายและได้รับความนิยมในสังคมไทย หลังจากการเผยแพร่บทพระราชนิพนธ์ เมื่อ พ.ศ. 2539 บทพระราชนิพนธ์เรื่องนี้นำมาผลิตซ้ำในสื่อรูปแบบต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น บทอ่าน ละครเวที แอนิเมชัน อาจกล่าวได้ว่าในบทพระราชนิพนธ์ทั้ง 4 เรื่องในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร คือ นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระดีโตพระมหาชนก และคุณทองแดง บทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกเป็นบทพระราชนิพนธ์ที่ผลิตซ้ำมากที่สุด อาจจะมีที่มาจากเป็นพระราชนิพนธ์ที่ทรงรักมากที่สุดและที่มาของบทพระราชนิพนธ์ที่มาจากทศชาติชาดกอันเป็นเรื่องที่คนไทยรู้จักเป็นอย่างดี (ราชันกร รัชตรถระกุล, 2560 , หน้า 1) นอกจากนี้ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกเป็นการนำเสนอวรรณคดีชาดกในรูปแบบใหม่ที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน นำเนื้อหาและคำสอนจากพระราชนิพนธ์พระมหาชนกไปเผยแพร่และปรับใช้กับศาสตร์สาขาอื่น ๆ เกิดเป็นความนิยมในวงกว้าง เช่น ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนและการสร้างสรรค์กิจกรรมในชั้นเรียน รวมถึงมีการวิจัยพระราชนิพนธ์พระมหาชนกโดยใช้ความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เป็นต้น (ณัฐกาญจน์ นาคนวน, 2559, หน้า 4)

แม้พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจะเผยแพร่อยู่ในสังคมไทยมานานถึง 23 ปีแล้ว (พ.ศ. 2539-2562) แต่ยังมีประเด็นที่ท้าทายให้ผู้อ่าน นักวิชาการ และนักวิจัยของไทยได้พยายามขบคิดและตีความเนื้อหาอย่างหลากหลาย ดังพบการศึกษาพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในหลายประเด็นด้วยกัน เช่น ศิลปะการประพันธ์ การพัฒนาสังคม การประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน และการสร้างสรรค์เรื่องเล่าพระมหาชนกในสื่อร่วมสมัย จากการรวบรวมข้อมูล พบว่า การศึกษาคุณค่าและความสำคัญของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกต่อการพัฒนาสังคมไทยมีอยู่จำนวนหนึ่ง เช่น สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ (2543, หน้า 147-210) เผยแพร่บทความในการประชุมสัมมนาทางวิชาการเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา “ครูภาษาไทยของแผ่นดิน” มีบทความเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ได้แก่ เรื่อง พระมหาชนก แนวทางแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมไทย เรื่อง ทฤษฎีพระมหาชนก: ทิศทางแห่งการพัฒนา เรื่อง พระมหาชนก: บทวิเคราะห์แนวโน้มทฤษฎีสองอุดมศึกษา และเรื่อง ทฤษฎีพระมหาชนกกับการสร้างเศรษฐกิจและสังคมที่เข้มแข็ง” และสมบัติ กุสุมาวลี (2558, หน้า 107-113) เขียนบทความเรื่อง “ถอดรหัส ‘พระมหาชนก’ จากมุมมองด้านการพัฒนามนุษย์และองค์กร: อัจฉริยภาพอันสร้างสรรค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

การศึกษาความสำคัญของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกต่อการพัฒนาสังคมไทยที่มีมาแล้วนั้น เห็นได้ว่า แม้จะมีความหลากหลาย แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมประเด็นการวิเคราะห์พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกที่เชื่อมโยงกับหลักการพัฒนามตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชม

มหาราช บรมนาถบพิตร และยังไม่มีการชี้ให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาสังคมในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์องค์ครองกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (พ.ศ. 2560-2579) จึงมีความน่าสนใจอย่างยิ่งที่จะได้ศึกษาในประเด็นดังกล่าวให้ชัดเจน อันจะชี้ให้เห็นคุณค่าของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในฐานะวรรณกรรมพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทในสังคมในด้านการขับเคลื่อนแนวพระราชดำริให้สมบูรณ์และยั่งยืน อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความสำคัญของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรที่มีต่อการขับเคลื่อนแนวพระราชดำริและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ (พ.ศ. 2560-2579) ตามนโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากหนังสือพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2557 โดยบริษัท อัมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์ จำกัด จำนวน 162 หน้า

ขอบเขตการวิเคราะห์ การวิเคราะห์ความสำคัญของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรที่มีต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ผู้วิจัยวิเคราะห์ 5 ด้านจากยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศทั้งหมด 10 ด้าน เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์อย่างเด่นชัด ได้แก่ 1. การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ 2. การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 3. การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่ง 4. การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย และ 5. ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง การวิจัยครั้งนี้มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. **แนวคิดวรรณกรรมกับสังคม** คือ การศึกษาและประเมินคุณค่าของวรรณกรรมในฐานะที่วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อกันและกัน ได้แก่ วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนสังคม สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรม และวรรณกรรมหรือนักเขียนมีอิทธิพลต่อสังคม และการศึกษาโลกทัศน์ของผู้แต่งจากวรรณกรรม (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2547, หน้า 5)

2. **แนวคิดสหบท** แนวคิดเรื่องสหบทในวรรณกรรม เป็นแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง “ตัวบท” วรรณกรรมกับสิ่งอื่นที่แวดล้อมอยู่ โดยเฉพาะบริบททางวัฒนธรรม หรือ “ตัวบท” อื่นที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับวรรณกรรมแต่ละเรื่อง การทำความเข้าใจสหบทในวรรณกรรมจึงเป็นแนวทางที่จะช่วยให้เข้าใจความหมายของวรรณคดีได้ลึกซึ้งขึ้น (วีรวัฒน์ อินทรพร, 2561, หน้า 153)

3. **แนวพระราชดำริการพัฒนาประเทศในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร** มีดังนี้

3.1 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หลักสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1. การกระทำใด ๆ ให้มีความพอเพียง 2. ต้องสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัว 3. ต้องมีความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ 4. ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในประเทศให้สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม 5. ต้องดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ และ 6. สร้างความสมดุลและความพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549, หน้า 112-128) แนวคิดนี้เป็นการปรับเปลี่ยนจากความคิดของตะวันตกที่มีรหัสการพัฒนาเดิม คือ ความรู้ อำนาจ และเงิน มาเป็นความดี การอยู่ร่วมกัน และความรู้ (ประเวศ วะสี, 2549, หน้า 81-84)

3.2 หลักการพัฒนา หลักการพัฒนาตามพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550, หน้า 140-178) ได้แก่

3.2.1 ระเบิดจากข้างใน ต้องสร้างความเข้มแข็ง มีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก ไม่ใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลภายนอกเข้าไปหาผู้คนที่ยังไม่ได้มีโอกาสตั้งตัว

3.2.2 คุณธรรมเบื้องต้น 4 ประการ การสร้างฐานของจิตใจที่มั่นคง ประกอบด้วยคุณธรรม บุคคลที่มีจิตใจดีงาม มุ่งสร้างสรรค์สิ่งที่ดี มุ่งประโยชน์ส่วนรวม จะนำไปสู่สังคมที่สงบสุข น่ายกย่อง คุณธรรมเบื้องต้นของบุคคลมี 4 ประการ คือ 1. การรักษาความสัตย์ 2. รู้จักข่มใจตนเอง การอดทน อดกลั้น 3. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และ 4. รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อย เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

3.2.3 การพัฒนาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม การดำเนินงานโครงการในพระราชดำริต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลายด้าน ครอบคลุมทุกด้าน และเข้าถึงคนไทยทุกคน เพื่อพัฒนาคนที่ลำบากในสังคมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม สะท้อนถึงการสร้างความเป็นธรรมตามสังคมประชาธิปไตย อันจะนำไปสู่การพัฒนาคนและชาติส่วนรวมได้

3.2.4 การพัฒนาสังคม หลักการพัฒนาสังคมตามพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ปิยนาด บุนนาค และคณะ, 2554, หน้า 18-23) ได้แก่ ธรรมรัฐ ภูมิสังคม รู้ รัก สามัคคี องค์กรร่วม บูรณาการและเชื่อมโยง ทำตามลำดับขั้น ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด และมุ่งประโยชน์คนส่วนใหญ่เป็นหลัก

4. นโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาล รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศเพื่อขับเคลื่อนสู่สังคมที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน และมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มียุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ 6 ยุทธศาสตร์หลัก และอีก 4 ยุทธศาสตร์สนับสนุน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) คือ 1. การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ 2. การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม 3. การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน 4. การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 5. การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่ง 6. การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย 7. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ 8. การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม 9. การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ และ 10. ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

แนวพระราชดำรินี้ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรมีลักษณะเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมไทยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาจึงได้นำแนวพระราชดำรินี้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ การทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประเด็นเรื่องการผสมผสานแนวพระราชดำริหรือทฤษฎีในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรนี้ ได้รับการเผยแพร่ด้วยกระบวนการทางสังคมหลายรูปแบบเกิดเป็น “ศาสตร์พระราชา” แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะทางการเมืองการปกครองของไทย ดังที่วชิรา ไชยสาร (2549) ได้อธิบายไว้ว่า แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้ประเทศไทย มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่พระองค์ก็ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตรตามกรอบแห่งกฎหมายโดยยึดหลักทศพิธราชธรรมได้อย่างมีศิลปะและมีความสง่างามเป็นอย่างยิ่ง พระองค์ทรงเป็นสัญลักษณ์ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนชาวไทยทั้งประเทศ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่เปี่ยมล้นไปด้วยพระเมตตา และพระปัญญาที่แหลมและสุขุมรอบคอบ พระองค์ทรงมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาวิกฤตของบ้านเมืองภายใต้กรอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นการจรรโลงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้คงอยู่ต่อไปพระปฐมบรมราชโองการ พระราชดำรัส พระบรมราโชวาท แนวพระราชดำริ และพระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพอันแหลมคมของพระมหากษัตริย์นักประชาธิปไตย ที่ทรงแสดงให้เห็นถึงหลักการในระบอบประชาธิปไตย การคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมเป็นสำคัญ รวมทั้งความห่วงใยต่อปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทรงตักเตือนทุกฝ่ายทั้งในเรื่องการดำรงชีวิต ความซื่อสัตย์สุจริต การบริหารประเทศ และแนวทางการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเมือง ล้วนเป็นสิ่งที่คนไทย นักวิชาการ นักการเมือง รัฐบาลไทย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรนำไปเป็นหลักการและแนวทางในการปฏิบัติภารกิจของตนเองอย่างจริงจังให้เกิดผลต่อการแก้ไขปัญหาวิกฤตและพัฒนาบ้านเมืองต่อไป นอกจากนั้น การประกอบพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่มากมาย เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้แก่ประเทศชาติ รวมทั้งบรรเทาทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าทั่วทั้งประเทศ พระราชกรณียกิจของพระองค์จึงไม่ใช่การคำนึงถึงประโยชน์ของพระองค์เองหรือกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด ซึ่งเป็นหลักการที่มีความสอดคล้องกับหลักการในระบอบประชาธิปไตยส่วนหนึ่ง ส่วนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นพระราชดำริที่เป็นหลักในการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน โดยความหมายว่า “พอเพียง” นั้น อาจให้ความหมายกว้าง ครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความพอเพียงและเหมาะสม โดยจะทรงเน้นถึงประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวนี้ เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศที่จะไม่ก่อให้เกิดความล้มเหลวด้วย พระองค์จึงมีพระราชดำริ ความว่า “เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน” จึงเห็นได้ว่า พระมหากษัตริย์ไทยกับประชาชนและปัญหาของบ้านเมืองยังมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

ศาสตร์พระราชานี้เป็นแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาที่สามารถแก้ไขปัญหาสังคมและประเทศชาติได้จริงบนพื้นฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศชาติที่ได้นำศาสตร์พระราชานี้ไปใช้จึงเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาอันจะนำไปสู่การพัฒนาได้อย่างยั่งยืนโดยสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary research) โดยจะแสดงผลการศึกษานี้ด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหาพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2557 โดยบริษัทอมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์ จำกัด จำนวน 162 หน้า โดยใช้แนวคิดวรรณกรรมกับสังคม แนวคิดสหบท แนวพระราชดำริการพัฒนาประเทศไทยในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และนโยบายการพัฒนาประเทศไทยของรัฐบาล

2. ศึกษาและรวบรวมพระราชปณิธาน พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรจากเอกสารต่างๆ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับแนวพระราชดำริในการพัฒนาคนและสังคมไทย

3. วิเคราะห์ความสำคัญของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่มีต่อการพัฒนาคนและสังคมไทยที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับแนวพระราชดำริ

4. วิเคราะห์ความสำคัญของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่มีต่อการพัฒนาคนและสังคมไทยที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2560-2579) ตามนโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

5. สรุปและอภิปรายผล

ข้อตกลงเบื้องต้น การอ้างอิงตัวบทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชน จะระบุชื่อผู้แต่งเป็น “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ” เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลทางบรรณานุกรม ส่วนเนื้อความอื่น ๆ จะใช้ว่า “พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร” เพื่อให้สอดคล้องกับการเฉลิมพระปรมาภิไธยใหม่ เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2562

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาและองค์ประกอบต่าง ๆ ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรมีความสำคัญต่อการอ้างชาติบ้านเมืองของไทยจากการขับเคลื่อนแนวพระราชดำริและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2560-2579) ตามนโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา การพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนนานถึง 19 ปี แตกต่างจากพระราชนิพนธ์เรื่องอื่น ๆ เป็นช่วงเวลาก่อนที่สังคมไทยและสังคมโลกใกล้จะเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจถดถอยใน ปี 2540 อีกทั้งปี 2539 ซึ่งเป็นปีแรกของการตีพิมพ์พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชน ทรงครองราชสมบัติเป็นปีที่ 50 และทรงเจริญพระชนมายุ 69 พรรษา พระองค์ทรงได้ประจักษ์ถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างแท้จริง ทรงคิดค้นและทดลองจนมีแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน นำมาสู่การดัดแปลงพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนตามสถานการณ์ทางสังคม พร้อมทั้ง การเสนอแนวพระราชดำริที่สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้จริง ดังที่รัชกาลที่ 9 รัชตรถระกูล (2560, หน้า 16) ได้กล่าวไว้ว่า

เมื่อพิจารณาระยะเวลาตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเริ่มค้นคว้า จนกระทั่งทรงพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกสมบูรณ จะพบว่าเป็นระยะเวลายาวนานถึงเกือบยี่สิบปี ระยะเวลาที่ยาวนานในการพระราชนิพนธ์นั้น นอกจากจะมีเหตุมาจากการประกอบพระราชกรณียกิจอื่น ๆ หลายประการแล้ว ยังมีเหตุมาจากความเอาพระทัยใส่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงพระราชนิพนธ์และทรงแก้ไขให้พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีความสมบูรณ์มากที่สุด

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจึงเป็นวรรณกรรมทรงคุณค่าอย่างยิ่งต่อคนและสังคมไทย เพราะได้เสนอหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนจากการคิดค้นด้วยพระราชปรีชาญาณแห่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ดังนี้

1. ความสำคัญของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรที่มีต่อการขับเคลื่อนแนวพระราชดำริ มีดังนี้

การเสนอแนวพระราชดำริที่สำคัญในการพัฒนาคนและสังคมไทย

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกได้ “บันทึกและถ่ายทอด” แนวพระราชดำรินี้ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรที่ทรงใช้ในการพัฒนาสังคมให้คนไทยและชาวต่างประเทศได้ศึกษาเรียนรู้ ผ่านเนื้อหาพระราชนิพนธ์ที่ทรงพระราชนิพนธ์เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ดังนี้

หลักเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดหลักของแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง คือ “พอเพียงพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี” ซึ่งสามารถนำมาใช้กับการประกอบกิจการและการใช้ชีวิตให้พบกับความสุขความเจริญที่แท้จริงยั่งยืน การกระทำความเพียรอย่างไม่ลดละของพระมหาชนกเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความพอเพียง ความพอประมาณ และความมีเหตุผลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายและก่อให้เกิดความสุข พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก เน้นเรื่องความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ดังปรากฏในความคิดของพระมหาชนก ความว่า “ด้วยว่าโศกะของสัตว์ทั้งหลายชื่อว่าสำเร็จด้วยความคิดมิได้ เพราะมิได้สำเร็จด้วยความคิด ฉะนั้น ควรทำความเพียรที่เดียวเพราะสิ่งที่มีได้คิดไว้ย่อมมีแก่ผู้มี ความเพียร” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ, 2557, หน้า 114) และในหลายตอนที่พระมหาชนกทรงเผชิญและแก้ไขปัญหาได้ แสดงถึงการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ซึ่งเกิดจากการมีพื้นฐานในเรื่องของคุณธรรม เช่น การเตรียมรับมือเผชิญกับพายุ การแก้ไขพื้นพุดันมะม่วง 9 วิธีที่ถูกทำลายโดยชาวเมือง และการก่อตั้งปูทะเลย์มหาวิทยาลัยเพื่อแก้ไขปัญหของสังคมที่มีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ของผู้คน

หลักคุณธรรมเรื่องวิริยะและปัญญา วิริยะและปัญญาเป็นคุณธรรมที่เน้นย้ำในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก เป็นคุณธรรมที่จำเป็นอันนำไปสู่การประสบความสำเร็จของบุคคลในด้านต่าง ๆ ปรากฏผ่านเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง ได้แก่ พระมหาชนกว่ายน้ำอยู่ในมหาสมุทรเป็นเวลา 7 วัน 7 คืน และพระมหาชนกไม่ออกบวช แต่ปรารถนาจะตั้งปูทะเลย์มหาวิทยาลัย การดัดแปลงเนื้อหาของพระราชนิพนธ์ส่วนนี้แตกต่างออกไปจากอรรถกถาหาชนกชาดก แสดงว่าพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงมีพระราชประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดดังกล่าวอย่างเด่นชัดให้ผู้อ่านแต่ละวัยได้ศึกษาเรียนรู้ตามกำลังสติปัญญาของตนและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตตามความเหมาะสม

การดูแลสิ่งแวดล้อม พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการดูแลสิ่งแวดล้อม ทรงตระหนักว่า สิ่งแวดล้อมที่ดีสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของราษฎรและการประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทย แนวพระราชดำริดังกล่าวปรากฏผ่านเหตุการณ์การฟื้นฟูต้นมะม่วง 9 วิธีและภาพประกอบพระราชนิพนธ์ที่แสดงให้เห็นว่า หากทำลายสิ่งแวดล้อม สิ่งมีชีวิตทั้งหลายก็จะมีชีวิตอยู่ไม่ได้

ความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษา เหตุการณ์ที่ชาวเมืองมิลิลาปรารถนาจะกินมะม่วง แต่กลับทำลายต้นมะม่วง แสดงให้เห็นว่า ผู้คนขาดทั้งความรู้ทางวิชาการและความรู้ทางธรรม พระมหากษัตริย์จึงปรารถนาที่จะก่อตั้งพุทธเจดีย์มหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันทางการศึกษา ช่วยให้ชาวเมืองสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและไม่หลงผิดในอวิชชา อันจะเป็นรากฐานที่เข้มแข็งของสังคม ความคิดดังกล่าวนี้เป็นพระราชดำริการพัฒนาสังคมไทยที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงให้ความสำคัญมาโดยตลอด

แนวทางการใช้เทคโนโลยี การเพิ่มเติมเหตุการณ์ซึ่งไม่ปรากฏในอรรถกถาหาชนกชาดก ได้แก่ พวกพราหมณ์ได้ใช้เครื่องยันตกลทำลายและฟื้นฟูต้นมะม่วง แสดงถึงพระราชดำริเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพราะอาจก่อทั้งโทษและประโยชน์ได้ และเหตุการณ์พระมหากษัตริย์พระราชทานวิธีฟื้นฟูต้นมะม่วง 9 วิธี ในวิธีที่ 9 กล่าวถึงการทำชีวภูตสังเคราะห์หรือการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ สะท้อนถึงแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมไทยในปัจจุบันตามพระราชดำริ คือ ต้องบูรณาการความรู้ดั้งเดิมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ร่วมกัน

การบูรณาการสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำริการพัฒนาสังคมไทยแบบองค์รวมด้วยการบูรณาการสหวิทยาการ ความสำเร็จของการบำเพ็ญวิริยบารมีของพระมหากษัตริย์และความสำเร็จของการพิมพ์เผยแพร่พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์เกิดจากการบูรณาการสหวิทยาการต่าง ๆ ได้แก่ วาทยวิทยา วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์และแผนที่ รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ พืชศาสตร์ เกษตรกรรม ศิลปะ จิตวิทยา ธรรมศาสตร์ และอักษรศาสตร์ หลักแห่งการพัฒนาเพื่อนำบุคคลและสังคมไปสู่ความสำเร็จและความสุขได้นั้นจึงเกิดจากการบูรณาการสหวิทยาการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การอธิบายถึงแนวพระราชดำริให้คนทั่วไปเข้าใจ

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ได้อธิบาย แนวพระราชดำริเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจอย่างกระจ่าง ได้แก่

ความเพียรแท้หรือความเพียรที่บริสุทธิ์ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรได้ทรงอธิบายความเพียรที่จะนำบุคคลไปสู่ความสำเร็จ ทรงเรียกว่า “ความเพียรแท้” มีลักษณะ ดังนี้ ประการแรก เป็นการกระทำความเพียรโดยไม่มีจุดหมายหรือมุ่งหวังผลตอบแทน และ ประการที่สอง เป็นการกระทำความเพียรอย่างไม่ย่อท้อ กระทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ลด ละ และเลิกไปกลางคัน สะท้อนผ่านคำพูดของพระมหากษัตริย์ที่ตรัสตอบนางมณีเมขลาให้ยอมจำนน ความว่า “ดูก่อนเทวดา เราได้ตรองเห็นปฏิบัติแห่งโลก และอันสิ่งแห่งความเพียร เพราะฉะนั้น ถึงจะมองไม่เห็นฝั่ง เราก็ต้องพยายามว่ายอยู่ท่ามกลางมหาสมุทร” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ, 2557, หน้า 68-69) และ “เมื่อบุคคลกระทำความเพียรทางกายและความเพียรทางใจ เราจักไปในที่นี้ จักเรียนสิ่งนี้ การงานเหล่านั้นย่อมสำเร็จ

ทีเดียว เพราะฉะนั้น จึงควรทำความเพียรแท้” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดชฯ, 2557, หน้า 87-88)

การใช้ปัญญาแก้กับการกระทำ เนื้อเรื่องอรรถกถาพหุชาดกนำเสนอแนวคิดสำคัญ คือ ความเพียรและเนกขัมมะ แต่การดัดแปลงพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเรื่อง ความเพียรและปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับพระราชจริยวัตรและคุณธรรมที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงยึดมั่นในการพัฒนาสังคมไทยมาโดยตลอด เรื่องราวของพระมหาชนกที่กระทำความเพียรท่ามกลางมหาสมุทรเป็นเวลา 7 วัน 7 คืน แสดงถึงความสำคัญของปัญญา บุคคลจะกระทำความเพียรโดยขาดปัญญาไม่ได้ จะต้องใช้ปัญญาควบคู่กับความเพียรเสมอ ในคราวที่พระมหาชนกทรงตระหนักและใคร่ครวญได้ว่า เกิดพายุและเรือกำลังจะจม ไม่ทรงกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังเช่นชาวเรือคนอื่น แต่ทรงตั้งพระสติและไตร่ตรองด้วยพระปัญญา ทรงตระเตรียมพระองค์รับมือกับพายุร้าย ได้แก่ การบริโภคน้ำตาลกรวดเพื่อให้มีกำลังเพราะต้องทรงว่ายน้ำอยู่ในมหาสมุทร นำผ้าชุบน้ำมันมาพันรอบพระวรกายเพื่อช่วยให้ลอยอยู่ในน้ำ และปีนขึ้นไปบนยอดของเสากระโดงเรือเพื่อช่วยให้กระโดดไปได้ไกลที่สุด

วิถีแห่งความสุขที่เที่ยงแท้ในสังคมร่วมสมัย พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงดัดแปลงเนื้อหาของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกให้แตกต่างไปจากพระมหาชนกชาดก กล่าวถึง พระมหาชนกไม่ออกบวช แต่ปรารถนาที่จะก่อตั้งพุทธะเลียมมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นสถาบันการศึกษาให้แก่มหาชน ด้วยทรงมีพระราชดำริสื่อสารให้ผู้อ่านซึ่งเป็นคนในสังคมร่วมสมัยได้เข้าใจถึงแนวทางการแสวงหาความสุขและการหลุดพ้นจากความทุกข์ที่สามารถปฏิบัติได้จริงโดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง คือ การยึดมั่นในหลักของความจริงเป็นคุณธรรมพื้นฐานและเป็นคุณธรรมสำคัญในการใช้ชีวิต นอกจากนี้ บุคคลสามารถพบความสุขและการหลุดพ้นได้โดยไม่จำเป็นต้องออกบวช แต่เป็นการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นและเพื่อโลก ดังเช่น พระมหาชนกที่ทรงมีเมตตาต่อชาวเมือง พระราชทานความรู้ผ่านการตั้งสถาบันการศึกษา

การชี้ให้เห็นแนวพระราชดำริที่ใช่ได้จริงและประสบความสำเร็จ

เรื่องราวในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกหลายตอนได้นำเสนอแนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงใช้ในการทรงงานแล้วประสบความสำเร็จ ก่อเกิดเป็นความสุขยั่งยืนแก่คนและสังคมไทย ควรที่จะเป็นแบบอย่างให้แก่ประชาชนนำไปปรับใช้ในชีวิต เช่น การทำหน้าที่ การให้ความสำคัญต่อพระราชภาระของการเป็นพระมหากษัตริย์อย่างยิ่ง ดังที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงได้รับการขนานพระราชมัญญ์ว่า กษัตริย์ที่ทรงงานหนักที่สุดในโลก ทำให้พระองค์ทรงสามารถบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่พสกนิกรไทยได้อย่างแท้จริง พระราชนิพนธ์นำเสนอแนวคิดเรื่องบุคคลทุกคนล้วนต้องทำหน้าที่ ด้วยกันทั้งนั้น พระมหาชนกเป็นแบบอย่างของบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ของตนทั้งในฐานะมนุษย์ที่ต้องพัฒนาตนและฐานะพระมหากษัตริย์ที่ต้องปกครองบ้านเมือง หากบุคคลในสังคมทุกคนทำหน้าที่ของตนอย่าง ไม่บกพร่องทำหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ ก็จะทำให้กิจการงานต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ นำมาซึ่งความสุขในระดับปัจเจก อีกทั้ง ทำให้สังคมส่วนรวมยังดำรงอยู่และเจริญก้าวหน้า การทำหน้าที่เป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่ทุกคนควรได้ตระหนักและยึดถือปฏิบัติในบริบทสังคมร่วมสมัย

2. ความสำคัญของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบรมชนกนาถเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่มีต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ เนื้อหาและองค์ประกอบในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกได้ทำให้เกิดความเข้าใจและแสดงแบบอย่างที่ดีสอดคล้องกับแนวทางตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ มีดังนี้

การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์

เนื้อหาในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกแสดงถึงแบบอย่างการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ได้แก่

การปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ พระมหาชนกและตัวละครเอกหลายตัวเป็นแบบอย่างของผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น พระมหาชนกเป็นตัวแทนของมนุษย์ในอุดมคติ เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม โดยเฉพาะการเป็นผู้มีวิริยะอันยิ่ง อีกทั้งคุณลักษณะของการเป็นผู้มีจิตสาธารณะของ พระมหาชนกนั้นเด่นชัดมาก ดังที่ทรงปรารภก่อตั้งปูทะเลียมหาวิชชาลัยเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้อื่น นอกจากนี้ อุทิศจุฬารามณ์มหาศาล เป็นแบบอย่างของผู้เพียบพร้อมด้วยสติปัญญา และได้นำสติปัญญาของตนเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อผู้ปกครอง และสะท้อนคุณลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะจากการให้ความร่วมมือจะช่วยพระมหาชนกก่อตั้งปูทะเลียมหาวิชชาลัยให้สำเร็จตามพระราชปรารภ

การพัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า เนื้อหาในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีคุณค่าในแง่ของการพัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า แนวคิดที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ ได้แก่ ความรู้เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการใช้ชีวิตได้อย่างถูกต้องและสร้างความสุขสงบให้เกิดขึ้นในสังคมได้ สะท้อนผ่านเหตุการณ์ที่พระมหาชนกทอดพระเนตรเห็นชาวเมืองท่าลายตื่นตระหนก ทรงพิจารณาเห็นว่า ชาวเมืองขาดความรู้ จึงมีพระราชปรารภก่อตั้งปูทะเลียมหาวิชชาลัย อีกทั้ง ความสำเร็จในชีวิตของพระมหาชนกเกิดขึ้นได้จากทักษะชีวิตและการมีความรู้ที่รอบด้าน แล้วรู้จักบริหารจัดการทักษะและความรู้ต่าง ๆ ได้จนเกิดประสิทธิผล

การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกได้เสนอแบบอย่างการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ (พ.ศ. 2560-2579) ได้แก่

การรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสมดุลของการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ประเด็นดังกล่าวนำเสนอในพระราชนิพนธ์อย่างน่าสนใจ ผ่านทั้งเหตุการณ์ในเรื่องและภาพประกอบพระราชนิพนธ์ ตันมะม่วงในพระราชนิพนธ์เป็นสัญลักษณ์แทนทรัพยากรธรรมชาติเมื่อถูกทำลายโดยขาดจิตอนุรักษ์ของมนุษย์ ย่อมนำมาซึ่งหายนะของสังคม จึงจำเป็นจะต้องรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติวิธีฟื้นฟูต้นมะม่วง 9 วิธีของพระมหาชนก เพื่อให้ประชาชนทุกคนในเมืองมิถิลาได้รับประโยชน์ร่วมกันอย่างเท่าเทียมและยั่งยืน

การแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม ภาพประกอบบทพระราชนิพนธ์ บทที่ 33 สะท้อนปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า การทิ้งขยะลงแหล่งน้ำจนทำให้เกิดการเน่าเสีย การขาดสำนึกและความรู้ในการดูแลสิ่งแวดล้อม ทำให้สังคมเป็น “เมืองอวิชชา” อันเกิดจากความลุ่มหลงหรือโมหภูมิของคนทั้งหลาย จึงต้องขจัดลักษณะอันเป็นอวิชชาให้สิ้นไป

ภาพที่ 1 ภาพประกอบบทพระราชนิพนธ์ บทที่ 33

ที่มา : <http://mblog.manager.co.th/padthungsong/th-114658/>

การพัฒนาความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ เหตุการณ์ชาวเมืองมิดิลากับพราหมณ์เมืองจัมปาเกต่างร่วมมือกันทำลายต้นมะม่วง พวกพราหมณ์ได้ใช้เครื่องยันตกลทำลายต้นมะม่วงจนต้นมะม่วงโค่นล้มลง ต่อมาพราหมณ์เหล่านี้สำนึกได้ จึงใช้เครื่องยันตกลมาใช้ฟันฟันต้นมะม่วงแทน พฤติกรรมดังกล่าวของชาวเมืองมิดิลากับพราหมณ์เมืองจัมปาเก แสดงถึงความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศเพื่อนำไปสู่การพัฒนา

การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่ง

พระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนกมีเนื้อหาเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งตามแนวทางของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ได้แก่ การรักษาความมั่นคงภายใน เพื่อให้เกิดความสงบในสังคมและธำรงไว้ซึ่งสถาบันหลักของชาติ เนื้อหาที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ ตลอดจนองค์ประกอบต่าง ๆ ของพระราชนิพนธ์ มีส่วนต่อการธำรงไว้ซึ่งสถาบันหลักของชาติ ได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ก่อให้เกิดการรักษาความมั่นคงภายในและความสงบในสังคมไทย พิจารณาได้ ดังนี้

ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงเป็นสัญลักษณ์ประการหนึ่งของความเป็น “ชาติไทย” การพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกเพื่อพระราชทานเป็นของขวัญแก่ประชาชน จึงช่วยเสริมสร้างศรัทธาและความจงรักภักดีจากพสกนิกรต่อสถาบันชาติและพระมหากษัตริย์ให้มั่นคงมากยิ่งขึ้น และถือว่า พระองค์ได้ทรงปฏิบัติตามธรรมเนียมที่พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยมักจะอุปถัมภ์วรรณกรรมในชาติหรือทรงเป็นผู้พระราชนิพนธ์วรรณกรรม โดยเฉพาะการอุปถัมภ์หรือการพระราชนิพนธ์วรรณกรรมพระพุทธศาสนา อันก่อให้เกิดความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

เนื้อหาและการเผยแพร่พระราชนิพนธ์ เนื้อหาหลักของพระราชนิพนธ์มีที่มาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก การนำเสนอแนวคิดสำคัญของพระพุทธศาสนา ได้แก่ กรรม พระโศกัสถ์ ธรรมราชา การเคารพเทิดทูนธรรมชาติในฐานะครูผู้สอนธรรมะ และความวิริยะ ช่วยส่งเสริมธำรงพระพุทธศาสนาให้งอกงามในจิตใจ นำมาสู่ชีวิตที่ดีงามของผู้อ่าน อีกทั้งการนำเสนอตัวละครพระมหาชนก ซึ่งมีสถานภาพเป็นพระโศกัสถ์ที่กำเนิดเป็นพระมหากษัตริย์ ล้วนส่งผลต่อการสร้างศรัทธาทั้งต่อสถาบันศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ได้อย่างกลมกลืน นอกจากนี้ ลักษณะการแต่งที่มีการคัดคาถาภาษาบาลี การเลือกใช้คำภาษาบาลีและ

สันสกฤต ตลอดจนการแทรกอักษรเทวนาครี อันเกี่ยวข้องกับการกำเนิดและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาช่วยคงศรัทธาอันสูงส่งต่อพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทยไว้ได้

ภาพประกอบ ภาพประกอบที่ผ่านพระราชวินิจฉัยในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรมาอย่างละเอียดรอบคอบ แสดงถึงความสำคัญของสถาบันหลักของชาติและความสัมพันธ์ของสถาบันหลักทั้ง 3 สถาบัน คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ไว้ด้วย เช่น

ภาพที่ 2 ภาพประกอบบทพระราชนิพนธ์ บทที่ 37

ที่มา: พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ, 2557, หน้า 142-144

ภาพประกอบบทพระราชนิพนธ์ บทที่ 37 แสดงถึงคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งสถาบันหลักทั้ง 3 สถาบัน การขจัดเมืองอริราชให้สิ้นไปนั้น ต้องใช้คุณธรรมเรื่องวิริยะเป็นพื้นฐาน เพื่อทำให้ชาติและบ้านเมืองเกิดสำนึกเรื่องการอนุรักษ์และนำสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยสถาบันพระมหากษัตริย์ คือ ผู้นำ หรือ เป็นแบบอย่างของการประพฤติปฏิบัติ

การบริหารจัดการภาครัฐ การป้องกันการทุจริตมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกได้เสนอแบบอย่างอันเป็นแนวทางป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อให้สังคมไทยมีวินัย โปร่งใส และยุติธรรม ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ พิจารณาได้จากพฤติกรรมของอำมาตย์ชั่วร้ายที่กราบทูลความเท็จต่อพระอริยราชกุมารว่า พระมหาอุปราชาคือ พระโปลงคนคิดไม่ซื่อต่อพระองค์ สะท้อนพฤติกรรมของข้าราชการที่ทุจริต ประพฤติมิชอบ และขาดความโปร่งใส นำมาซึ่งความวุ่นวายของบ้านเมืองจากการทำสงครามระหว่างพระอริยราชกุมารและพระโปลงคนจนพระอริยราชกุมารต้องสิ้นพระชนม์ จากเหตุการณ์ในตอนนี้นำมาซึ่งการแสดงให้เห็นว่า การสร้างความสงบสุขส่วนรวมในบ้านเมือง ภาครัฐและบุคคลทั่วไปจะต้องยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล และช่วยกันป้องกันการทุจริตมิชอบ นอกจากนี้ในเหตุการณ์ที่พระอริยราชกุมารตั้งจิตอธิษฐานจนหลุดพ้นจากเครื่องพันธนาการในขณะที่ถูกจองจำได้เน้นย้ำถึงคุณธรรมเรื่องความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส อันจะเป็นพลังขับเคลื่อนความผาสุกในสังคม และตัวละครอุทิจจพราหมณ์มหาศาลเป็นตัวละครที่เป็นแบบอย่างของผู้ที่ประพฤติชอบ ดำรงตนในความซื่อสัตย์มีวินัย และมีความโปร่งใส อุทิจจพราหมณ์มหาศาลมีบทบาทสำคัญช่วยให้พระมหาชนกฟื้นฟูดินมะม่วงได้สำเร็จ อีกทั้งช่วยให้พระมหาชนกตระหนักได้ว่า ต้องก่อตั้งปูชนียสถานในนามเมืองมิลินดา และเป็นผู้ช่วยในการก่อตั้งปูชนียสถานมหาวิชชาลัยจนกว่าจะสำเร็จ อุทิจจพราหมณ์มหาศาลยังไม่เคยแสวงหาประโยชน์ มิชอบเฉพาะตน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ทุกหน่วยงานในสังคมและปัจเจกบุคคลควรยึดถือปฏิบัติตาม

ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีเนื้อหาที่ส่งเสริมความเข้าใจเรื่องความร่วมมือกับภูมิภาคและนานาชาติเพื่อสร้างความมั่นคงในทุกด้านที่เกี่ยวกับเรื่องความอยู่ดีมีสุขของประชาชนตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ สิ่งที่แสดงผ่านพระราชนิพนธ์ ได้แก่ การแสดงให้เห็นว่าความสำเร็จใด ๆ เกิดขึ้นได้ง่ายจากความร่วมมือของทุกคน ความสำเร็จแห่งการบำเพ็ญ วิริยบารมีของพระมหาชนกเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือของบุคคลหลายคน ได้แก่ พระราชมารดา พระอินทร์ นางมณีเมขลา พระนางสีวลี อุทิจจพราหมณ์มหาศาล และลูกศิษย์ และชาวเมืองมิลินา ในประเด็นความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาเห็นได้ชัดเจนจากอุทิจจพราหมณ์มหาศาลและลูกศิษย์ซึ่งเป็นชาวเมืองจัมปาปะได้ช่วยเหลือพระมหาชนกในการพัฒนาเมืองมิลินาจากเมืองอิชชาให้เป็นดินแดนไม่สิ้นคนดี ทั้งการฟื้นฟูต้นมะม่วง 9 วิถี และการก่อตั้งปูชนียสถาน วิชชาลัย แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างประเทศ เพราะสังคมใด ๆ จะเจริญอย่างโดดเดี่ยวโดยที่สังคมอื่นเสื่อมโทรมนั้นย่อมเป็นไปได้ ทุกสังคมจำเป็นจะต้องเจริญก้าวหน้าไปอย่างพร้อมเพรียงกัน อันจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนโดยแท้จริงตามพระราชปณิธานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

สรุปผลการวิจัย

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนแนวพระราชดำริ ได้แก่ 1. การเสนอแนวพระราชดำริที่สำคัญในการพัฒนาคนและสังคมไทย 2. การอธิบายแนวพระราชดำริให้คนทั่วไปเข้าใจ และ 3. การชี้ให้เห็นแนวพระราชดำริที่ใช้ได้จริงและประสบความสำเร็จ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกยังมีส่วนขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามนโยบายของรัฐบาลด้วยการสร้างความเข้าใจและการเสนอแบบอย่างตามแนวทางในกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เด่นชัด 5 ด้านจากยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศทั้งหมด 10 ด้าน ได้แก่ 1. การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ 2. การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 3. การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่ง 4. การบริหารจัดการภาครัฐ การป้องกันการทุจริตมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย และ 5. ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดวรรณกรรมกับสังคมและแนวคิดสหทกับการศึกษาพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกให้กว้างขวาง พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกเป็นวรรณกรรมที่มีบทบาทในสังคมตามพระราชประสงค์ของผู้ทรงพระราชนิพนธ์ คือ การบันทึกแนวพระราชดำริอันทรงคุณค่าเพื่อให้คนไทยและชาวต่างชาติได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้ แม้พระองค์สวรรคตแล้ว หากแต่แนวพระราชดำรินั้นเป็นความจริงแท้และเป็นเครื่องมืออภิวรรณกรรมแก่ชาติบ้านเมืองไทยมายาวนานกว่า 70 ปี ก็ยังคงดำรงอยู่เป็นอมตะในสังคมไทย นอกจากนี้ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกยังช่วยขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาประเทศชาติตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม สังคมมีอิทธิพลต่อการสร้างวรรณกรรม และวรรณกรรมมีอิทธิพลต่อสังคม ตามแนวคิดวรรณกรรมกับสังคมดังที่ตรีศิลป์ บุญขจร

(2547, หน้า 5) ได้อธิบายไว้ โดยเห็นได้อย่างชัดเจนว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ได้ใช้วรรณคดีพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นเครื่องมือถ่ายทอดคำสอน ชี้นำสังคม และปกครองคน ลักษณะเช่นนี้ปรากฏในบริบทสังคมไทยมา ตั้งแต่สมัยสุโขทัย เช่น การพระราชนิพนธ์เรื่องไตรภูมิภิกขาของพญาสิทธิ การแต่งเรื่องมหาชาติคำหลวง ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเชื่อว่าพระองค์เองทรงพระราชนิพนธ์กัณฑ์ศุภพร และในสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร หนังสือพระราชนิพนธ์หลายเรื่อง พระบรมราชาโฆวาท พระราชดำรัส และบทเพลงพระราชนิพนธ์ของพระองค์ก็ได้ใช้แนวคิดทางพระพุทธศาสนาเพื่อชี้นำ สังสอน และปกครองบ้านเมืองเพื่อนำไปสู่การสร้างศรัทธาต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ อีกทั้งสร้างสันติสุขและความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นกับบ้านเมือง

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกยังมีความสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม แม้ผู้ทรงพระราชนิพนธ์จะนำเรื่องพระมหาชนกมาจากพระมหาชนกในอรรถกถาชาดก แต่แนวพระราชดำริ และพระราชปณิธานในการพัฒนาประเทศเป็นปัจจัยที่ทำให้ทรงดัดแปลงเนื้อหาของพระราชนิพนธ์ให้แตกต่างไป อนึ่ง พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกที่เสนอแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาไว้ในเนื้อหาและองค์ประกอบต่าง ๆ ของหนังสือเป็นลักษณะร่วมที่พบได้ในพระราชนิพนธ์เรื่องอื่นของพระองค์ เช่น เรื่องติโต แสดงแนวคิดลักษณะของผู้นำ คือ การมีกายและใจที่อดเยี่ยม มียุติในตนเอง และมีบุคลิกลักษณะแข็งแกร่ง (กุสุมา รักษาณีน, 2559, หน้า 307-329) แนวคิดดังกล่าวนี้ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกเช่นกัน แนวคิดสหปทจึงทำให้ศึกษาวรรณกรรมได้ลึกซึ้งและเข้าถึงเนื้อหาวรรณกรรมได้มากขึ้นตามที่วิวัฒน์ อินทรพร (2561, หน้า 153) ได้อธิบายไว้

2. พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกกับการขับเคลื่อนแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกเป็นระยะเวลาถึง 19 ปี ทำให้ทรงได้ดัดแปลงพระราชนิพนธ์โดยสอดคล้องกับสังคมและสถานการณ์ของสังคมไทยและสังคมโลก ทั้งนี้ แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมพระพุทธศาสนา ยังมีลักษณะเป็น “อภิลิโก” แนวพระราชดำริที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจึงสามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหสำหรับสังคมไทยและสังคมโลกได้ตลอด การสร้างสรรค์พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกได้เป็นเครื่องมือประการหนึ่งในการพัฒนาสังคมไทยตามพระราชปณิธาน เนื้อหาในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกที่ได้นำทบทวนพระราชดำริสำคัญ การอธิบายพระราชดำริให้คนทั่วไปได้เข้าใจ และการชี้ให้เห็นแนวพระราชดำริที่ใช้ได้จริงและประสบความสำเร็จ พระราชดำริที่ทรงคุณค่านี้จึงทำให้หนังสือพระราชนิพนธ์เป็นของขวัญพระราชทานอันประเสริฐ ผู้อ่านสามารถนำสาระต่าง ๆ มาใช้เป็นหลักชัยแก่ชีวิตตนเองและสังคมไทย อีกทั้งสามารถยึดถือเป็นแนวทางพัฒนาสังคมให้เจริญอย่างยั่งยืนต่อไปได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ รุ่งฤทัย สัจจพันธุ์ (2552, หน้า 73-109) เขียนบทความเรื่อง “พระมหาชนก: คำสอนจากพ่อ” ที่ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อพระราชนิพนธ์เผยแพร่ นับว่าเป็นยุคทองแห่งการเผยแพร่แนวพระราชดำริเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่ต้องเริ่มจากการพัฒนาคน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชาติต่อไป สังคมไทยยังมีปัญหาเรื่องการพัฒนาไม่ถูกทางขาดปัญญา ขาดความเพียร ดังนั้น แนวพระราชดำริทั้งโดยตรงและแฝงนัยในพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ น่าจะเป็นแนวทางที่คนไทยทุกคนนำมาปฏิบัติอย่างจริงจังให้เกิดผล

3. พระราชบัญญัติเรื่องพระมหากษัตริย์กับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกปรากฏทฤษฎีแห่งการพัฒนาอันเป็นแนวทางการพัฒนาตามหลักสากล ได้แก่ ทฤษฎีแห่งการพึ่งตนเอง ความเพียรอันบริสุทธิ์ สร้างเศรษฐกิจจริงด้วยงานหรือความเพียรอันบริสุทธิ์ และการปฏิรูปการเรียนรู้ของมนุษย์ให้หลุดพ้นจากอวิชชาเพื่อไปสู่การพัฒนาที่แท้ (สถาบันราชภัฏนครสวรรค์, 2543, หน้า 174-179) พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจึงมีเนื้อหาและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความเข้าใจและแสดงแบบอย่างที่ดีสอดคล้องและสัมพันธ์กับแนวทางตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาหลายประการให้ปรากฏเป็นรูปธรรมที่เข้าใจได้ไม่ยาก ดังนั้น การส่งเสริมให้พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกยังคงดำรงอยู่และแพร่หลายในสังคมไทยจะเป็นแนวทางสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาของคนและสังคมไทยตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) การพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นระยะเวลาจนถึง 19 ปี ทำให้พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงทราบถึงปัญหาอันแท้จริงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของสังคมไทย จากการเสด็จเยี่ยมราษฎรทั่วประเทศไทย รวมทั้งการที่ทรงได้คิดค้นวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างได้ผล เช่น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมการศึกษา ส่งผลให้พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกโดยทรงดัดแปลงเนื้อเรื่องให้สอดคล้องกับสถานการณ์และเหตุการณ์ ทั้งนี้ ระยะเวลาที่ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกเป็นระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร ก่อนจะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง ในปี 2540 ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่ความรุนแรงในระดับน้อยจนลุกลามแก้ไขไม่ได้ สถานการณ์ทางสังคมเช่นนี้ ทำให้พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรได้ทรงตระหนักและเข้าพระราชหฤทัยปัญหาอย่างแท้จริง จึงได้ทรงเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ด้วยเหตุนี้ แนวพระราชดำริที่พระองค์ได้ปรับและดัดแปลงจากชาดกให้มีลักษณะร่วมสมัยซึ่งใช้เวลาประพันธ์ 20 ปีก่อนนี้ จึงสามารถคาดการณ์ว่านำไปใช้ได้ไปอีก 20 ปีข้างหน้า ดังเช่น ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาเกี่ยวกับศักยภาพของมนุษย์ อันเป็นสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของสังคมไทยมานานซึ่งสัมพันธ์โดยตรงต่อการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีเนื้อหาและแนวคิดที่สัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศไทยนี้ สอดคล้องกับที่ปริญญวัฒน์ วัชรอาภากร (2549) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “พระมหาชนก: การพัฒนาประเทศ ในกระบวนการทัศน์โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ข้อค้นพบที่เป็นสาระสำคัญคือความสอดคล้องเชื่อมโยงของสาระแฝงในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกกับการพัฒนาประเทศ กล่าวคือ สามารถสร้างความเข้าใจพื้นฐานและชี้ให้เห็นตัวแบบการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในฐานะที่เป็นกระบวนการพัฒนาชุดหนึ่งที่มีอยู่จริง โดยอาศัยการมองเห็นให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทั้งหมดของชีวิตและธรรมชาติที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน มุ่งจัดการระบบความสัมพันธ์ต่าง ๆ ในชีวิตให้มั่นคง ยั่งยืนโดยอาศัยพื้นฐานความพอดีของจิตใจเป็นองค์ประกอบสำคัญ

ข้อเสนอนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ พระราชานิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าทั้งด้าน

เนื้อหา แนวคิด และภาษาวรรณศิลป์ อีกทั้ง มีบทบาทต่อการขับเคลื่อนแนวพระราชดำริและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ จึงขอเชิญชวนคนไทยทุกท่านได้อ่านและศึกษาเรียนรู้ตามกำลังสติปัญญา รวมทั้งส่งเสริมการอ่านพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ให้แพร่หลาย อันจะช่วยขับเคลื่อนแนวพระราชดำริและส่งเสริมการพัฒนาประเทศได้ต่อไป

2. **ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาแนวพระราชดำริและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยจากเรื่องพระมหาชนกที่ดัดแปลงไปจากพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก เช่น หนังสือการ์ตูนการ์ตูนแอนิเมชัน ละคร และควรศึกษาพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกเปรียบเทียบกับเรื่องพระมหาชนกฉบับอื่น ๆ เพื่อให้เห็นลักษณะเด่นและคุณค่าของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกอย่างกว้างขวางชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กุสุมา รักษมณี. (2559). พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว: ของขวัญพระราชทานสำหรับปวงชนชาวไทย. ใน *กุสุมาวรรณ 6: วิถีवारประพันธ์* (หน้า 307-329). กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2550). *ใต้ร่มพระบารมีพระบรมธรรมิกมหาราช*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐกาญจน์ นาคนวล. (2559). *เรื่องเล่าทศชาติชาดก: การสืบทอดในสังคมไทยร่วมสมัย*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). *นวนิยายกับสังคมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2549). *พระเจ้าอยู่หัวกับรหัสพัฒนาใหม่*. กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน.
- ปริญญวัฒน์ วัชรอาภากร (2549). *พระมหาชนก: การพัฒนาประเทศในกระบวนทัศน์โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ปิยนาด บุนนาค และคณะ. (2554). *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว: พระอัจฉริยภาพในการบริหารจัดการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- “พระมหาชนก” มหาเทพแห่งการฟื้นฟูแผ่นดินสยาม. (2560). สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2560 จาก <http://mblog.manager.co.th/padthungsong/th-114658/>
- ภูมิพลอดุลยเดชฯ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2557). *พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เรื่องพระมหาชนก* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- รัชนิกร รัชตกรตระกูล. (2560). *เรื่องเล่าจากบทพระราชนิพนธ์พระมหาชนก: พลวัตของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในสี่ร่วมสมัย*. รายงานการวิจัย สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ตุลาคม 2560.
- รินทร์ทัย สัจจพันธุ์. (2552). พระมหาชนก: คำสอนจากพ่อ. ใน *จากเก่าสู่ใหม่ วรรณศิลป์ไทยไม่สิ้นสูญ* (หน้า 73-109). กรุงเทพฯ: ศูนย์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วัชรรา ไชยสาร. (2549). **พระมหากษัตริย์นักประชาธิปไตย**. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2562 จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title>
- วีรวัฒน์ อินทรพร. (2561). **วรรณคดีวิจารณ์**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สถาบันราชภัฏนครสวรรค์. (2543). **การประชุมสัมมนาทางวิชาการเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา ครุภาษาไทยของแผ่นดิน**. กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์.
- สมบัติ กุสุมาวลี. (2558). ถอดรหัส “พระมหาชนก” จากมุมมองด้านการพัฒนามนุษย์และองค์การ: อัจฉริยภาพ อันสร้างสรรคของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. ใน **เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์** (หน้า 107-113). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564**. สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2560 จาก <http://www.nesdb.go.th/download/plan12>
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). **หลักธรรม หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท**. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธการพิมพ์.